

גמ' חולין (טו-טז) - שחיטה במחובר

רב דניאל שטיין

א. תשו' הר צבוי (או"ח סי' קע"ז) - נשאלתי בעובדא דהוי בחולה שיש בו סכנה שהיה צריך לנר בליל שבת, והיו לפניו שתי נרות של נפט באחת היה נפט כשיעור שהחולה צריך והשניה היתה מלאה נפט שתדלק הרבה שעות שלא לצורך החולה, אם מותר לו להדליק את השניה, כיון שמעשה ההדלקה אחד הוא. הנה כעין זה מצינו במנחות (דף סד ע"א) בעי רבא חולה שאמדהו לשתי גרוגרות ויש שתי גרוגרות בשתי עוקצין ושלש בעוקץ אחת הי מינייהו מייתנין, שתיים מייתנין דחוזו ליה או דלמא שלש מייתנין דקא ממעטא קצירה, ומסקינן דשלש מייתנין כדי למעט במלאכת קצירה, א"כ כאן נמי צריך למעט במלאכת הדלקה ולהדליק אותה שיש בה נפט כפי צורך החולה ולא יותר. וכעין זה כתב המנחת חינוך במוסד השבת (מ' לט במלאכת הוצאה) וז"ל שם לפמש"כ בדעת הר"ן דריבוי שיעור הוא איסור תורה אפילו במקום דהעיקר נדחה בשביל חולה א"כ ודאי פשוט דבחולה הצריך לבשר ויש בהמה קטנה שמספיק בשר בשביל החולה ושחט בהמה גדולה, ריבוי השיעור הוא איסור תורה וכו'. וכן ראיתי להגאב"ד דבגדד בספרו רב פעלים (סימן כא) שנשאל ג"כ בחולה שייב"ס צריך לאכול בשר עוף ויש עוף קטן המספיק בעד החולה, אי שרי לשחוט לו עוף גדול, ומאריך שם ומביא דברי המנ"ח דזהו מרבה בשיעורא, דלשיטת הר"ן הוא איסור דאורייתא וכו'. הנה מה שמדמה הגאון בעל רב פעלים שחיסת עוף גדול במקום שמספיק לו עוף קטן, לזה שקוצר עוקץ עם שתי גרוגרות במקום שיש לפניו עוקץ עם גרוגרת אחת, ולדעתו תרוייהו שקולין הן לדין ריבויא בשיעורא, לע"ד היה נראה לחלק בדבר וכו' והיינו משום דבקצירה עצם המלאכה כשמה כן הוא שהוא קוצר ומפריד פרי ממקום גידולו ולכן כשקוצר ותולש עוקץ אחד עם שתי גרוגרות מאן מפיס לומר דהקצירה היה בגרוגרות אחת ולא בשניה, הלא באמת שתי גרוגרות נקצרו, ואף על גב ששניהם נקצרו בפעולה אחת, אבל הרי קמן שתי גרוגרות שנקצרו שפיר יש כאן ריבויא בשיעור המלאכה, משא"כ בשוחט עוף גדול במקום שיש לפניו עוף קטן, מה היא המלאכה נטילת נשמה, בנטילת נשמה ליכא שיעורים מה לי גדול ומה לי קטן, הנשמה אחת היא שנטלה ואין כאן ריבויא בעצם המלאכה, וריבוי בשר של הנשחט זה אינו משפיע על עצם המלאכה דאין הבדל במלאכה אם בהנשאר יש בשר הרבה או מעט. שוב ראיתי באור שמה הלכות שבת (פי"ח) שכתב ג"כ דאם צריך לחולה כזית בשר ויש לו עוף גדול משמע בפ"ק דחולין דלא גזרינן גבי שחיטה לאסור לבריא משום שמא ירבה בשבילו ומצי שחט עוף גדול, דבקצירה דבעי שיעור באוכלין אם כן המלאכה תלויה לא בעוקץ כי אם באוכל הנקצר מחיבור ע"י תלישת העוקץ, א"כ כי מפיש בשיעור חייב, אבל נטילת נשמה דחיבו בכל שהוא וגם בעוף דלא הוי ביה כזית דהחיוב הוא על הנשמה שהוא נוטלה לא על השיעור שמת ע"י הנטילה, ל"ש בין עוף קטן לשור הבר, כולא חדא נטילת נשמה ופשוט.

ב. חי' הרשב"א חולין (שם) - המבשל לחולה בשבת אסור לבריא גזרה שמא ירבה בשבילו, פ"א רבינו הרב ז"ל גזרה שמא אחר שיניח הקדרה על האש ירבה שם חתיכה בשבילו ומש"ה גזרינן שמא יעשה כך לפי שיבא לידי איסור סקילה בכך, אבל אין לפרש שמא ירבה חתיכות בקדרה קודם שיתן אותה על האש דאפילו עביד הכי לית כאן איסורא דאורייתא אלא דרבנן לבד וכו' וע"כ אית לן לפרושי כה"ג שמא יתן בקדרה אחר שהיא על האש חתיכה נוספת על שאר חתיכות דאלו ליתן שם חתיכות הרבה בבת אחת קודם הנחתה על האש שרי וכו' אלא ודאי בזו אחר זה קאמר וכו', ובשם רבינו יצחק ז"ל וכו' בשבת לא התיירו להרבות בשביל הבריא אף על פי שמבשל לחולה משום חומרא דשבת, והיינו דאיבעיא להו במס' מנחות פ' ר' ישמעאל (ס"ד א') אמדוהו לב' גרוגרת ויש גרוגרת בעוקץ זה וגרוגרת בעוקץ זה וג' גרוגרות בעוקץ אחד הי מינייהו מייתנין מכלל דפשיטא לן שאם יש ב' בעוקץ וג' בעוקץ זה שאסור להביא את הג', וא"ת והא אמרינן בערובין (ס"ח א') ההוא ינוקא דאישתפוך חמימיה אתו לקמיה דרבא אמר להו נשיילה לאימיה ואי צריכה ניחמו ליה אגב אמ' אלמא אפילו בשבת לרבות בשיעורא שרי, י"ל ניחמו ליה ע"י נכרי קאמר, וכן פ"י שם רש"י ז"ל ור"ח ז"ל.

ג. גמ' עירובין (סת) - ההוא ינוקא דאישתפוך חמימיה, אמר להו רבא נשיילה לאימיה, אי צריכא נחים ליה נכרי אגב אימיה.

ד. תוס' גיטין (ח:) ד"ה אע"ג - ההוא ינוקא דאשתפוך חמימיה אתו לקמיה דרבא אמר להו לשיילו לאימיה אי צריכה ניחיימו ליה אגב אימיה, ולכאורה משמע דביום המילה היה שהיו צריכין לחממו כדי למולו וקודם המילה היה דאי לאחר המילה מסוכן הוא ובלא אימיה מחללין עליו שבת, וע"י עובד כוכבים איירי התם כדפ"י שם בקונט' וכן פ"י ר"ח וכו', ונראה דלא יתכן לומר דנחים ליה ע"י ישראל דע"י ישראל היה אסור להרבות בשביל קטן כדאמר בפ"ק דחולין (ד' טו:): המבשל לחולה בשבת אסור לבריא גזירה שמא ירבה בשבילו אבל ע"י עובד כוכבים ניחא דשרי להרבות, ושם דוקא לצורך המילה הוא דשרי אבל לצורך דבר אחר אפילו ע"י עובד כוכבים אסור להרבות.

ה. שו"ע (רמ"ז סע' ה') - אם האיני יהודי הולך מעצמו למקום אחר וישראל נותן לו אגרת, מותר בכל גוונא. [מג"א (ס"ק ח') - וצ"ע דהא מ"מ עושה מלאכה בעדו שמוציא הכתב מרשות לרשות ומעביר ד"א ברה"ר].

ו. **שו"ע (יו"ד סי' ו' סע' ב')** - השוחט בדבר המחובר לקרקע או לגוף, כגון צפורן ושן המחוברים בבהמה, שחיטתו פסולה. ובתלוש מן הקרקע ולבסוף חברו בקרקע, לא ישחוט, ואם שחט, שחיטתו כשרה ואפילו אם בטלו, והוא שלא יהא נשרש בארץ אחר שבטלו. [הגהות רע"א לישו"ע (שם) - ותמוה לי למה דהעלה הש"ך לעיקר בזה"מ סי' צ"ה דאדם אתקש לקרקע וקרא דוהתנחלתם אף דבעבד כנעני כתיב מ"מ ילפינן מיניה אדם דעלמא דל"ש א"כ מאין פסיקא לן דשוחט בצפורן המחובר בבהמה דפסול הא מתני' קתני רק והצפורן ומפרש בגמרא משום מחובר דלמא מיירי בצפורן דהשוחט עצמו או שאוחז ביד אדם אחר ושוחט בצפרנו וזה הוי כמחובר לקרקע וכו' אבל בצפורן של בהמה י"ל דכשר לשחיטה כמו בכל הני].

ז. **ס' תפארת יעקב (שם)** - נראה לי פשוט דאין פסול מחובר בשחיטה תלוי במחובר לקרקע דוקא דמה ענין מחובר לקרקע לשחיטה והרי הלימוד מויקח את המאכלת שיהא דבר הניקח א"כ מה נפק"מ מחובר לקרקע או לתלוש כל שאינו ניקח, ומהאי טעמא שן מחוברת וצפורן מחובר ג"כ פסול לשחיטה ואין בכל חי חשוב קרקע, רק הטעם דתלוש וחברו כשר בדיעבד משום דלא נלמד רק דבר שלא היה מעולם בכלל ליקחה אבל כל שהיה תלוש פעם אחת לא איכפת לן מה שעשיו אינו בכלל ויקח דלא מוכח מקרא רק שיהא מוכן פעם אחת לשחוט בו וכל שהיה יכול לשחוט בו מעיקרו לא איכפת לן מה שנתחבר אה"כ, ולא זכרו מחובר לקרקע רק משום דמחובר מעיקרו כמעט לא תמצא רק בקרקע או בעלי חיים אבל אין הדבר תלוי במחובר לקרקע.

ח. **גמ' מגילה (כג.)** - ועבד איתקש לקרקעות, דכתיב והתנחלתם אתם לבניכם אחריכם לרשת אחזה.

ט. **גמ' שבועות (מב--מג.)** - ואלו דברים שאין נשבעין עליהן העבדים, והשטרות, והקרקעות וכו'. דתנו רבנן כי יתן איש אל רעהו כלל, כסף או כלים פרט, לשמור חזר וכלל, כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון, אף כל דבר המטלטל וגופו ממון, יצאו קרקעות שאין מטלטלין, יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות.

י. **גמ' ב"מ (נו:)** - אלו דברים שאין להם אונאה העבדים, והשטרות, והקרקעות, וההקדשות וכו', מנהני מילי, דתנו רבנן וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד, יצאו קרקעות שאינן מטלטלים, יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות, יצאו שטרות דכתיב וכי תמכרו ממכר שגופו מכור וגופו קנוי, יצאו שטרות שאין גופן מכור ואין גופן קנוי, ואינן עומדין אלא לראיה שבהם.

יא. **גמ' ב"ק (יב.)** - דתני אבימי פרוזבול חל על הקרקע, ואינו חל על העבדים, מטלטלין נקנין עם הקרקע, ואינן נקנין עם העבדים. [תוס' ד"ה אנא - אע"ג דבכמה דוכתין אשכחן דמקרקעי דמי לענין אונאה ושבועה אור"י דהכא לא איירי אלא במילי דרבנן].

יב. **רשב"ם ב"ב (קכת.)** - דנהי דאתקש לקרקעות כדכתיב (ויקרא כה) והתנחלתם ה"מ לדברים הכתובים בתורה כגון לקנותן בכסף בשטר ובחזקה ושלא לישבע עליהן ושאינן בהן אונאה אבל לענין ב"ה כמטלטלי דמי דאין ב"ה סומך אלא על קרקעות שאין יכולין ליאבד ולא לזוז ממקומן אבל אעבדים לא סמכא דעתיה הלכך לא משתעבדי ליה.

יג. **נימוקי יוסף ב"ק (לד: בדפי הרי"ף)** - והעיקר בזה שבכל דברי תורה עבדא כמקרקעי דמי כשבועה ואונאה ותשלומי כפל ודיני שומרים ופדיון בכור בכל אלו הוציאו מהן קרקעות בכלל ופרט ועבדים שהוקשו להם אבל ההיא דב"ב תלוי בלשון בני אדם אם קורין לעבדים מטלטלין לפי שהן מטלטלין אף על פי שמן הדין הן כקרקעות וההיא נמי דר"נ היינו מפני שאין דעתו של מלוה עליהן לפי שיכול הלוה להבריחן דומיא דמטלטלין וכן בדינא דאגב דאפשר דהוי דין תורה דבקדושין [כו.] מפיק ליה מדכתיב ויתן להן אביהם וכו' ערים בצורות אף הוא תלוי בדעתו של אדם שאדם סומך הדבר המטלטל על הקרקע שהוא עיקר לעולם שאדם סומך בו ולפיכך עבדים כיון שאין אדם סומך עליהם אי אפשר לסמוך מטלטלין עליהם וכ"כ רבינו שמואל ז"ל בבבא בתרא והוא עיקר.

יד. **השגות הראב"ד (פ"ה טוען ונטען ה"ד)** - ואפשר שאין למדין שבועה לשאר דברים שהרי עבדים של יתומים נדונין כמטלטלין ולענין שבועה אין נשבעין עליהן.

טו. **גמ' סנהדרין (טו.)** - דתנן, רבי מאיר אומר יש דברים שהן כקרקע ואינן כקרקע, ואין חכמים מודים לו. כיצד, עשר גפנים טעונות מסרתי לך, והלה אומר אינן אלא חמש רבי מאיר מחייב, וחכמים אומרים כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע. ואמר רבי יוסי בר הנינא בענבים העומדות ליבצר עסקינן, מר סבר כבצורות דמיין, ומר סבר לאו כבצורות דמיין.

טז. **תוס' ב"מ (ק:)** - ואע"ג דפליגי הכא לענין שבת מודו כולי עלמא דלאו כבצורות דמיין והתולש.